

Rouw op school

Leidraad in geval van overlijden van een leerling of gezinslid van een leerling

Status:

Ter informatie aan directies: september 2022

Leidraad bij het overlijden van een leerling of gezinslid van een leerling

Het overlijden van een leerling, (stief)ouder, broer of zus is een verdrietige gebeurtenis die veel emoties op kan roepen bij betrokkenen op school. Deze leidraad bevat suggesties en aanbevelingen voor directies en leerkrachten hoe om te gaan met overlijden van een leerling of een gezinslid van een leerling.

Afhankelijk van de persoon die overleden is en de plaats die hij/ zij in nam in de school kan het gehele leidraad worden gevolgd of delen daarvan. Onderdelen uit deze leidraad kunnen ook worden gebruikt in geval van overlijden van een teamlid.

Het thema 'dood' op school

Als je op school met verdriet en rouw te maken krijgt, moet je het doen met wat er in de basis al is. Daarom is het belangrijk het thema verdriet en dood niet uit de weg te gaan, ook als er nog niks ernstigs aan de hand is. Een dood konijn, een dood vogeltje, een oma die overlijdt, kan aanleiding voor een gesprek zijn.

Het is ook goed om er binnen het team met elkaar over van gedachten te wisselen.

Ernstig ziek kind

School kan het bericht ontvangen dat een kind ernstig (ongeneeslijk) ziek is. Ook zieke kinderen willen vaak nog naar school komen en hun leven zo normaal mogelijk voortzetten. Goede communicatie met ouders is hierbij belangrijk.

Geadviseerd wordt om voor de ouders een contactpersoon aan te stellen binnen het team voor de afstemming van de informatie tussen ouders en team. Belangrijke punten:

- Welke informatie hebben de ouders van de arts gekregen en hoe gaan zij hier mee om?
- Hoe gaat de school om met deze vertrouwelijke informatie?
- Hoe is de belevingswereld binnen het gezin?
- Wat hebben de arts en/of ouders aan het zieke kind verteld?
- Wat weten broers en zussen van de ziekte en hoe gaan zij hiermee om?
- Wat mag er aan het team en aan de BSO worden verteld?
- In hoeverre mag er door de pedagogisch medewerkers van de BSO met het kind over de ziekte gecommuniceerd worden (soms worden er tijdens de opvang vragen gesteld, die een kind thuis niet stelt)?
- Wat mag er aan andere kinderen in de groep en hun ouders verteld worden?
- Op welke wijze worden alle betrokken geïnformeerd?
- Wat wordt er verteld en hoe: mail/brief/informatieavond?
- Welke verwachtingen hebben ouders van de school?

Een kind of gezinslid overlijdt

Het bericht komt binnen

- Als het overlijden op school plaatsvindt:
 - De opvang van de melder en eventuele getuigen.
 - De overdracht van de melding aan de directie.
 - 112 bellen.

Directie en ontvanger van het bericht:

- Verifiëren de omstandigheden waaronder de gebeurtenis plaatsvond.
 - Gaan de gegevens van de overledene na.
 - Zorgen ervoor dat het bericht tot nader order geheim blijft (indien mogelijk)
 - Lichten de nabestaanden in (eventueel in samenwerking met politie, huisarts of andere hulpverlener).
 - Schakelen Slachtofferhulp in.
- Bij overlijden in andere omstandigheden:
 - De melding wordt doorgegeven aan:
 - de directeur of adjunct-directeur, die de melding verifieert wanneer het bericht niet afkomstig is van de familie of andere bevoegden
 - De leerkracht(en) van de betrokken groep
 - Eventuele stagiaires in die groep
 - Zorgen voor informatie over wie, wat, waar en hoe het is gebeurd
 - Zorgen voor telefonische bereikbaarheid van de school
 - Geheimhouding van het bericht tot nader order.

Het crisisteam

Er wordt zo spoedig mogelijk een crisisteam samengesteld dat de activiteiten ontwikkelt en coördineert. Dit team bestaat uit een directielid, de groepsleerkracht en eventuele, in deze situatie belangrijke, anderen zoals de intern begeleider en een externe deskundige. De directie is eindverantwoordelijk.

Het crisisteam is verantwoordelijk voor:

- informatie aan de betrokkenen
- organisatorische aanpassingen
- opvang van leerlingen en collega's
- contacten met de nabestaanden
- regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart
- administratieve afwikkeling
- nazorg aan de betrokkenen.

Het verstrekken van de informatie

Het crisisteam gaat na wie geïnformeerd moet worden over het overlijden:

- het team van de school
- college van bestuur
- de groep van de leerling, waarvan de leerling/ouder/broer/zus is overleden
- ouders (m.n. van de betrokken groep), (voorzitter van de) medezeggenschapsraad en ouderraad
- personen en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie zoals externe hulpverlening, leerplichtambtenaar enz.

Het crisisteam spreekt af wie informeert. Bijzondere aandacht moet er zijn voor de nauwst betrokkenen. Zeker zij moeten het bericht op een zorgvuldige wijze krijgen.

Organisatorische aanpassingen

- Kijk kritisch naar de activiteiten die de school de komende dagen organiseert, zoals feesten, sportdagen en dergelijke. Wellicht is afgelasting of uitstel nodig.

Contacten met de nabestaanden van de overleden leerling/ouder/broer/zus:

- Neem nog dezelfde dag contact op.
- Maak een afspraak voor een huisbezoek.
- Ga bij voorkeur samen met iemand van de directie.
- Houd er rekening mee dat het eerste bezoek meestal alleen een uitwisseling van gevoelens is.

Tijdens het huisbezoek of in 2^e telefonisch contact:

- Vraag wat de school kan betekenen voor de nabestaanden.
- Overleg over alle te nemen stappen:
 - bezoekmogelijkheden
 - het plaatsen van een rouwadvertentie
 - het afscheid nemen van de overleden leerling
 - bijwonen van de uitvaart
 - condoleanceboek en gedenkhoeke in de school.

Het vertellen van het verdrietige nieuws aan de kinderen

Vooraf:

De groepsleerkrachten bereiden zich voor op het gesprek met hun groep. Het kan zijn dat er leerkrachten zijn die erg veel moeite hebben om dit nieuws aan hun groep te brengen.

- Creëer van een sfeer waarin het mogelijk is om te zeggen dat je er moeite mee hebt, of misschien wel dat je het niet kunt. Bekijk in hoeverre je elkaar kunt ondersteunen met tips.
- Zorg – indien mogelijk – dat een directielid en/of een van de leerkrachten ambulant is en kan bijspringen: het kan zijn dat er leerlingen zijn die extra opvang behoeven.
- Probeer de opvang zoveel mogelijk in de groep te houden, maar zorg dat er een ruimte is waar leerlingen naartoe kunnen die alleen maar willen huilen of erg overstuur zijn.
- Wees erop voorbereid dat dit nieuws andere verlieservaringen kan reactiveren, zowel bij leerlingen als bij leerkrachten.
- Zorg dat je werkvormen bij de hand hebt die verwerking stimuleren.
- Bereid je goed voor: wat ga je zeggen en hoe, welke effecten kun je verwachten.

De mededeling:

- Begin met een inleidende zin.
- Vertel het hoe, waar en wanneer van de gebeurtenis.
- Breng het bericht over zonder eromheen te draaien.
- Geef in eerste instantie alleen de hoogst noodzakelijke informatie.
- Neem voldoende tijd voor emoties.

Als de emoties wat luwen en de kinderen vragen hoe het verder moet, kun je overstappen naar de volgende informatie:

- Vertel hoe het contact verloopt met de nabestaanden.
- Geef uitleg over gevoelens van verdriet die naar boven kunnen komen (een ieder verwerkt het verdriet op zijn eigen manier, huilen mag, niet huilen is ook normaal).
- Vertel bij wie de leerlingen terecht kunnen voor een persoonlijk gesprek.
- Laat de kinderen weten hoe het programma van deze dag en van de komende dagen er uit ziet.
- Geef, als ernaar gevraagd wordt, heel summier uitleg over rouwbezoek en uitvaart (vaak kan dat beter in een later stadium).

Contacten met de ouders van de overige leerlingen

Het heeft de voorkeur dat de nabestaanden toestemming geven voor het op de hoogte brengen van de ouders van de overige leerlingen.

Informeer de ouders via een brief over:

- De gebeurtenis
- Organisatorische aanpassingen
- De zorg voor de leerlingen op school
- Regels over aanwezigheid
- Rouwbezoek en aanwezigheid bij de uitvaart
- Nazorg voor de leerlingen
- (Eventueel) rouwprocessen bij kinderen en problemen die zich daarbij kunnen voordoen.

Begeleiding tussen overlijden en uitvaart

- Heb veel aandacht voor gedrag/verdriet van de leerlingen.
- Creëer veel ruimte voor de vragen die leerlingen hebben. Sommige leerlingen die niet zo verbaal zijn, uiten zich beter creatief, bijvoorbeeld door te tekenen. Voor de kleuters kan spelen, bijvoorbeeld in de poppenhoek (begrafenis spelen), verwerking bevorderen.
- Maak zo nodig gebruik van speciale lessen om met de leerlingen te praten over hun gevoelens en te werken aan het afscheid nemen. Zie bijvoorbeeld: <https://start.verus.nl/title/ik-vergeet-je-niet/>
- Spreek af wie het contact met de nabestaanden onderhoudt.
- Bereid het bijwonen van de uitvaart goed voor. Vertel aan de leerlingen wat ze kunnen verwachten.
- Vang de leerlingen na de uitvaart op om nog even na te praten.

Nazorg

- Organiseer gerichte activiteiten om het rouwproces te bevorderen zoals schrijven, tekenen of het werken met gevoelens.
- Let op signalen van kinderen die het moeilijk hebben. Sommige kinderen stellen hun rouw uit en tonen pas na maanden verdriet.
- Let speciaal op risicoleerlingen, zoals kinderen die al eerder een verlies hebben geleden.
- Geef kinderen die veel moeite hebben met het verwerken van het verlies individuele begeleiding.
- Sta af en toe stil bij herinneringen, besteed aandacht aan speciale dagen zoals de verjaardag en de sterfdag van de overleden leerling/ouder/broer/zus. Denk daarbij ook aan vader- en/of moederdag.
- De contactpersoon onderhoudt contact met de familie en overhandigt het condoleanceboek (en tekeningen).

Administratieve zaken

- Handel de administratieve zaken zorgvuldig af. Denk daarbij aan het aanpassen van Parnassys, briefhoofd en aanhef van een brief, enz.

Als een gezinslid van een leerling overlijdt

Het overlijden van iemand in het gezin is voor kinderen een zeer ingrijpende ervaring. Voor het kind kan de school een veilige plek zijn, waar alles nog normaal is.

Het afstemmen op het kind is ook in deze situatie van groot belang. Daarnaast is goed overleg met de ouder(s) belangrijk. Aandachtspunten voor als een kind weer naar school komt:

- Bij jonge kinderen is een troostknuffel fijn.
- Kinderen kunnen werken in een herinneringsboek of krijgen een mooi schrift om in te tekenen of te schrijven.
- Maak met de kinderen een troostboek voor het kind.
- Aanwezig zijn op school kan een welkome afleiding zijn voor het kind.
- Respecteer het als het kind op school niet bezig wil zijn met zijn/haar verlies, maar vraag wel regelmatig hoe het gaat.
- Besteed aandacht aan verjaardag van het overleden gezinslid, feestdagen, sterfdag.
- Soms is er na een tijdje toch een time-out nodig vanwege het rouwproces. Dat proces verloopt voor iedereen anders. Respecteer dat.

Voorbeeldbrief 1:

Aan ouders/verzorgers bij overlijden van een leerling

Geachte ouder(s)/verzorger(s),

Gisteren hebben wij het droevige bericht ontvangen dat, leerling uit klas ..., na een langdurige ziekte overleden. Wij zijn daardoor erg geschokt en verdrietig. In de klas heeft de leerkracht dit bericht verteld aan uw kinderen. Wij hopen dat u thuis uw zoon/dochter goed kunt opvangen als hij/zij erover wil praten.

Wij doen u namens de ouders van het verzoek hen nu niet thuis te bellen. Hoe begrijpelijk uw medeleven ook is, dergelijke telefoontjes betekenen een zware belasting. Misschien kunt u een andere vorm voor uw medeleven vinden. U kunt wel de school bellen.

De, onderhoudt het contact met de familie.

Wanneer wij weten hoe wij met de klas en de school afscheid zullen nemen van...., berichten wij u.

Met vriendelijke groet,

Voorbeeldbrief 2:

Aan ouders/verzorgers bij overlijden van een ouder/broer/zus van een leerling

Geachte ouder(s)/verzorger(s),

Gisteren hebben wij kennis genomen van het droevige bericht dat, de ouder/zus/broer van, onverwachts is overleden.

Vanmorgen heeft de leerkracht..... het de kinderen verteld.

Omdat we niet kunnen inschatten hoe uw kind gaat reageren, willen we u vragen om uw kind goed in de gaten houden en in gesprek blijven?

Soms is een rouwreactie van kinderen pas weken of maanden later, let op de volgende signalen: slapeloosheid, angst om alleen te zijn, angstdromen, buikpijn, extra stoer gedrag, etc.

Verder vragen wij u discreet met dit nieuws om te gaan en te wachten op verdere informatie, alvorens zelf contact op te nemen met de familie.

Wij wensen de familie kracht toe om dit grote verlies te dragen.

Met vriendelijke groet,